

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 7, p. 259-278, December 2012

**İLKÖĞRETİM 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SINIF VE BRANŞ
ÖĞRETMENLERİNİN DAVRANIŞLARININ
DEMOKRATİKLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

*THE OPINION OF 5TH GRADE STUDENTS ABOUT CLASSROOM AND BRANCH
TEACHERS' DEMOCRATIC BEHAVIORS*

Uzm. Nazlı KARA

Milli Eğitim Bakanlığı, Yenimahalle İlkokulu-Gaziosmanpaşa-İstanbul, Sınıf Öğretmeni

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Kaan DEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD

Abstract

This study regarding "Classroom and branch teachers' evaluations in terms of democratic behaviour in 5th grade classes. The Research has been applied with 193 5th grade students studying in Yenimahalle Primary School, Gaziosmanpaşa Province, in İstanbul. "Democratic Behavior Scale of Classroom Teacher" is used as a means of data collection. The views of classroom teachers and branch teachers who teach in 5th grades on democratic behaviour have been evaluated on the basis of student gender, teacher gender, the classroom population, level of the class and teacher's area of teaching. The findings are as follows; The views of 5th grade students about their classroom teachers on democratic behaviour differs according to "classroom population" and "gender of student" variables but does not differs according to "gender of teacher". The views of 5th grade students about their branch teachers on democratic behaviour differ significantly according to "classroom population" and "gender of student" variables. But the views of 5th grade students about their teachers on democratic behaviour differs significantly according to "the status of being classroom teacher or branch teacher" variable. The 5th grade branch teachers are thought to be more democratic in comparasion to classroom teachers.

Key Words: Democracy, democratic behaviour, classroom teacher, branch teacher

Öz

Bu araştırma ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf ve branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Eğitim-öğretim sürecinde demokratik davranışları öğrencilere benimsetmek önemli bir yer teşkil etmektedir. Özellikle de ilköğretimde öğrencilerin demokratik davranışlar kazanmaları için sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin demokratik davranışlar sergilemeleri öğretim programı içerisine demokrasi ile ilgili kazanımlar yerleştirmek kadar önemlidir. Yapılan araştırma İstanbul ili, Gaziosmanpaşa ilçesi, Yenimahalle İlköğretim Okulunda öğrenim gören toplam 193 ilköğretim 5. sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Demir (2003) tarafından hazırlanan “Demokratik Davranış Ölçeği” yeniden uyarlanarak kullanılmıştır. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf ve branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri öğrenci cinsiyeti, öğretmen cinsiyeti, sınıf mevcudu, öğretmenin branşı değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şunlardır: 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” ve “öğrenci cinsiyeti” değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşırken, “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Ayrıca 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri de “sınıf mevcudu” ve “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bununla birlikte 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri incelendiğinde “öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu” değişkenine göre anlamlı farklılık söz konusudur. İlköğretim 5. sınıf öğrencileri, branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre daha demokratik davranış sergilediğini düşünmektedirler.

Anahtar Sözcükler: Demokrasi, demokratik davranış, sınıf öğretmeni, branş öğretmeni

Giriş

Eğitim ve demokrasi, anlam ve işleyiş yönünden birbirine bağlı iki kavramdır. Eğitimin demokratikleşmesi ya da eğitim sürecinin temel kurumları olan okulların demokratikleşmesi, o toplumda demokrasi kültürünün yerleşip gelişmesi ile ilgili bir sorundur (Polat, 2003; akt: Yalçın, 2007). Demokratik değerlerin eğitim ile kazandırılması için toplumda öncelik verilmesi gereken kurumlar eğitimin yuvası olan okullardır. Okullarda demokrasi ortamını yaratmak için toplumun bütün kaynakları eğitim üzerine kurulmalıdır.

Şimşek’e (2000) göre bir ülkede demokrasinin yerleşmesi büyük ölçüde yurttaşların genel eğitim düzeyine bağlıdır. Demokratik yaşamın gerektirdiği bilgi, tutum ve becerilerle donatılmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda demokrasinin yaşam biçimi haline gelmesi çok daha kolaydır. Ancak süreç kendiliğinden gerçekleşmediği için, toplumdaki tüm bireylere demokratik değerlerin kazandırılması gerekmektedir. Bunun da bilinen en etkili yolu eğitimidir (akt: Özalper, 2006).

Demokrasi, insana değer olarak önem veren ve insan kişiliğinin özgürce ve eksiksiz biçimde geliştirilmesine olanak sağlayan bir yönetim ve yaşama biçimidir. Bu nedenle de ancak eğitim süreci içinde öğretilir. Öğrenilebilmesi için, demokrasinin eğitime gereksinmesi vardır ve bu anlamda eğitim demokrasinin ön koşuludur. Eğitim alanında, yurttaş için demokrasinin gerekliliğini kolaylaştıran her şey, insan haklarına saygıya ve bu saygının öğrenilmesine bağlıdır (Gülmez, 2001: 65). Bu açıdan bakıldığında demokrasiyi aktif kılacak ve eğitim sürecine bire bir katılacak olan unsurlar öğrenci seviyeleri, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme tutum ve yaklaşımları olarak düşünülmelidir. Demokrasi eğitimi ya da eğitimde demokrasi bir öğretim programının içerisine serpiştirilmiş, kısa süreli bir hedef olarak görülmemeli; aksine bir yaşam biçimi olarak algılanmalıdır. Eğitim sürecinde demokrasinin

sağlıklı gelişimi salt öğretene ve öğrenen kişilerle değil; süreçte rol alan her bir bireyin istekli oluşu ve katılımıyla mümkün olacaktır. Demokrasinin ancak bu açıdan bakıldığında hiçbir zaman tamamlanamayacak aksine hep kendini yenileyebilecek dinamik bir yapıya sahip olduğunu düşünülebilir.

Eğitim, herhangi bir toplumun ama özellikle de demokrasinin hayati bileşenlerinden biridir. Ülkemiz demokrasiyle yönetilen bir ülkedir. Eğitimin en önemli işlevlerinden biri, demokrasiye inanan, demokratik tutum ve davranışlar gösteren, kısaca demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimseyen bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemimizde bu tür hedefler esas alınarak eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenmelidir (Yağcı, 1998: 18). Bu açıdan ele alındığında ülkelerin eğitim sistemleri aynı zamanda o ülkelerin demokrasi ile ilişkileri ve yaklaşımlarını hakkında bilgiler verebilmektedir. Eğitim kurumlarımızda verilmekte olan eğitimin demokratikliği, ancak ve ancak sürecin tarafsız yönetilmesi ve uygulama bölümünün aksatılmadan, salt bilgi basamağında kalmadan, sağlıklı bir şekilde işletilmesiyle mümkün olacaktır. Bu yaklaşımın ele alınıp sürece etki etmesi de kullanılacak yöntem- teknik, metot ve stratejilerin farklılığı ile sağlanabilecektir. Bu farklılıklar öğrenme ortamının zenginliği, öğrenci seviyelerinin, ilgi ve beklentilerinin dikkate alınması, hazırbulunuşuk düzeylerinin önemsenmesi, kullanılacak araç ve gerecin uygunluğuna kadar birçok kavramı da içine almaktadır. Bu noktadan hareketle demokratik tutumun geliştirilebilmesi ve demokratik eğitim ortamının sağlanabilmesinin en temel noktası öğretene yeterlilikleri ve tutum, davranışları ile ilgili olacaktır.

Demokrasi, demokrat insanlardan oluşan toplumların rejimidir. Demokrat insanlar da demokrasiyi yaşayan eğitim kurumlarında (aile, okul, toplum) yetişir. Demokrasinin eğitim kurumlarında bir yaşam biçimi olması; okul, yönetici, öğretmen, öğrenci ve çevre arasındaki ilişkilerin insan haklarına ve demokrasi ilkelerine uygun olarak işlenmesiyle mümkündür (Bilgen, 1994: 27).

Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarının, insan hak ve özgürlüklerinin eğitim ve öğretim programlarında açık ya da örtük hedeflere dönüştürülüp öğrenme yaşantıları yoluyla toplumun genç bireylerine uygulamalı olarak kazandırmak ve bireylere, açık ya da örtük yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirme zemini hazırlamaktır. Demokratik eğitimin hedefi; bağımsız, dünyaya bakışında sorgulayıcı ve çözümlenici olan ve yine de demokrasinin kuralları ile uygulamalarını derinlemesine bilen yurttaşlar yetiştirmektir. Bu hedefi gerçekleştirmede eğitim temel araçtır (Hotaman, 2010: 40). Eğitim sistemi demokratik bireyler yetiştirmeyi amaç edinmeli, bu amaçla tüm eğitim kurumlarını ve örgütlerini de demokratik sistemin bir parçası olarak hareket etmesine olanak sağlamalıdır. Eğitim ve öğretimin amacı; özgür düşünceli, kişilik sahibi, öğrendikleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen, bilgiyi yaratıcı biçimde kullanabilen insanlar yetiştirmektir (Çelikel, 1999).

Demokratik öğretmen, öğrenciler arasında ayırım yapmayan, öğrencilere eşit davranan, ferdi farklılıklarını bilen, sınıfında tatlı sert olan, dayak atmayan, tehdit etmeyen, zamanı iyi kullanan, öğrenciyi objektif değerlendirendir (Asan, 1998). İnsanlar üzerinde etkili yaptırımın sözlü uyarılar değil davranışlarla örneklilik etmenin ve kurallara önce kural koyanların uymasının gerekli olduğu psikoloji bilimince ortaya konmuştur (Karşlı, 2004). Demokratik öğretmen, farklılıkların farkındadır. Farklılık olması ve teşvik edilmesi gereken bir olgudur. Demokratik öğretmen, öğrencilerin farklılıklarını bir zenginlik olarak görür, kınamaz, yargılamaz, kızmaz. Bu tür algı ile yetişen bir öğrenci de yaşamın içindeki farklılıkları destekler, farklılıklardan rahatsız olmaz. Demokratik öğretmen farklılıkları sever

(saygı, sevmekten türeyen bir algı olarak düşünülmelidir, bir şeyi sevmeye zorlanamayız ancak bir şeye saygı duymaya zorlanabiliriz; yasa, gelenek, kural... vb ile.). Sınıfta farklı düşünen, yaşayan, davranan öğrencilerini anlamaya çalışır. Benimsemese bile onlara güvenilir bir sınıf atmosferi sunar. Farklı bakış açılarını dinler. Olumlu ve olumsuz yönleri betimler. Olumlarını da söyler olumsuzları da... Öğrencilerin birbirlerinin farklılıklarını anlayış göstermelerine rol model olarak katkıda bulunur. Bu atmosferden yetişen öğrenci, farklılıkları sevmeyi öğrenebilir. Yargılamadan dinlemeyi, empati kurmayı, bir arada bulunmaktan rahatsız olmamayı öğrenir. Demokratik öğretmen sosyal bir varlık olarak toplumsal birlikteliğe inanır. Demokratik öğretmen, sosyal bir varlık olmanın gereği olarak sosyal birlikteliğe destek olur. Grup çalışmalarına, işbirliğine önem verir. Demokratik öğretmen, farklı insanlarla birlikteliğin, yaşamı anlamlandırmanın yegâne yolu olduğunun bilincindedir. Bir arada yaşamının ve etkinlikte bulunmanın hazzını kazandırır. Böylece sosyal kutuplaşmaların önüne geçmiş olur. Demokratik öğretmen hukuk kurallarını ilke edinir. Kurallara ve ilkelere önem verir. Hukukun üstünlüğünü sınıfta da yerleştirir. Kuralları öğrenci ile birlikte alır. Ve kuralların herkese eşit olarak uygulanmasının teminatı olur (Yapıcı, 2007).

Eğitim-öğretim sürecinde demokratik davranışları öğrencilere benimsetmek önemli bir yer teşkil etmektedir. Özellikle de ilköğretimde öğrencilerin demokratik davranışlar kazanmaları için sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin demokratik davranışlar sergilemeleri öğretim programı içerisine demokrasi ile ilgili kazanımlar yerleştirmek kadar önemlidir. Ülkemiz, eğitim reformları ya da eğitim sistemindeki değişimlerin çok sık yaşandığı bir ülkedir. Zorunlu eğitim süresindeki değişiklikler, öğretim programlarındaki değişiklikler, ders süreleri ve ders türleri konusundaki değişiklikler, sınıf ve branş öğretmenlerinin görev alanlarındaki değişiklikler bunlara örnek olarak verilebilir. 2012-2013 öğretim yılına kadar 5+3 olarak uygulanan ilköğretim, bu öğretim yılından itibaren 4+4 olarak ilköğretim ve ortaokul bazında devam etmektedir. Bununla birlikte ilköğretim çağındaki çocukların derslerinin çoğuna sınıf öğretmeni girerken yabancı dil, görsel sanatlar, beden eğitimi ve din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslere de branş öğretmenleri girmektedir. İşte öğretmenlerin bu derslerde sergiledikleri demokratik davranışlar ve bu davranışlardaki tutarlılık somut işlem dönemindeki çocuklar için çok önemlidir. Her ne kadar 5. sınıflar artık ortaokul 1. sınıf olarak kabul edilse de bu değişime ayak uydurmak zaman alacaktır. Öğrenciler için bu kadar özel bir konuma sahip olan öğretmenlerin sınıf içerisinde ne derece demokratik davranış sergiledikleri önemlidir.

Bu araştırmanın temel amacı ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf ve branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın bu temel amacına ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin;

- 1) *sınıf öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 2) *branş öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 3) *sınıf öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 4) *branş öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 5) *sınıf öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

6) *branş öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

7) *öğretmenlerinin* davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf ve branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlayan araştırma var olan durumu olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçladığı için betimsel bir çalışmadır. Araştırma genel tarama modelinde bir çalışmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2000).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili, Gaziosmanpaşa İlçesi, Yenimahalle İlköğretim Okulu’nda okuyan 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evreni oluşturan öğrencilerin sayısı 227’ dir. Bu evren içerisinde rasgele 193 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırma evreni tespit edilirken sosyo-kültür ve sosyo-ekonomik bakımdan düşük seviyede olan yerleşim yerlerinde “demokratik davranışın” öğrencilerde ne derece etkili olduğu konusunda bilgi edinmek amacıyla çalışma grubu olarak bu okul seçilmiştir.

Örnekleme alınan devlet ilköğretim okulu sınıf mevcudu, öğretmen cinsiyeti, öğrenci cinsiyeti değişkenlerine göre dağılımlarına ilişkin bilgiler, aşağıdaki tabloda frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemi Oluşturan Grubun Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken		f	%
Sınıf Mevcudu	0-25	0	0
	25-40	158	81,86
	41 ve üstü	35	18,13
	<i>Toplam</i>	193	100
Öğrencilerin Öğretmenlerinin Cinsiyeti	Kadın Öğretmen	128	66,32
	Erkek Öğretmen	65	33,67
	<i>Toplam</i>	193	100
Öğrenci Cinsiyeti	Erkek	88	45,59
	Kız	105	54,40
	<i>Toplam</i>	193	100

Araştırmada sınıf mevcudu değişkeni “0-25”, “25-40 arası”, “41 ve üzeri” olarak ele alınmıştır. Ancak örnekleme alınan okulda “0-25 arası” öğrenciye sahip sınıf bulunmadığından verilerin analizinde “25-40 arası” ve “41 ve üzeri” sınıflar dikkate alınmıştır. Buna göre ‘sınıf mevcudu’ değişkeni açısından bakıldığında görüldüğü gibi araştırmanın örneklemini oluşturan 193 öğrencinin 158’inin (%81,86) sınıf mevcudu 25-40 arası ve 35 öğrencinin de (%18,13) sınıf mevcudu da 41 ve üzeri durumdadır. ‘Öğretmen Cinsiyeti’ değişkeni açısından bakıldığında görüldüğü gibi örnekleme giren öğrencilerin 128’ inin (%66,32) sınıf ya da branş öğretmenlerinin kadın öğretmenler, 65’ini de (%33,67) erkek öğretmenler olduğu anlaşılmaktadır. ‘Öğrenci Cinsiyeti’ değişkeni açısından bakıldığında görüldüğü gibi örnekleme giren öğrencilerin 88’ini (%45,59) erkek öğrenciler, 105’ini de (%54,40) kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verilerinin toplanması için öğrencilere Demir (2003) tarafından geliştirilen ‘Demokratik Davranış Ölçeği’ yeniden uyarlanarak uygulanmıştır. Ölçek yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmalarında dört boyutlu 36 maddeye sahip, güvenilirliği için bakılan iç tutarlılık katsayısı da (Cronbach Alfa) 0.90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin araştırma gereğince hem sınıf öğretmenlerine hem de branş öğretmenlerine uygulanacak olması sebebiyle 36 madde tekrar incelenmiş ve 3 maddenin ölçekten çıkartılması uygun görülmüştür. Bu maddeler şunlardır:

- ✓ Öğretmenim sınıf etkinliklerinde öğrencilerin istedikleri şekilde grup-küme kurmalarına izin verir.
- ✓ Öğretmenim sınıfımızda uyulması gereken kuralların belirlenmesinde öğrencilerin de fikirlerini alır.
- ✓ Öğretmenim sınıf ortamının düzenlenmesinde öğrencilerin de isteklerini dikkate alır.

Özellikle ilkokullardaki sınıfların fiziksel özellikleri dersten derse değiştirilemediğinden, kuralların da dersten derse belirli sayıda değişip genel olarak sınıf öğretmenlerinin kurallarının geçerli olması gibi sebeplerle çıkartılan 3 maddeden sonra kalan 33 madde üzerinden ele alınan ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışması yeniden yapılmıştır. Buna göre 33 maddelik denemelik veri toplama aracı, testin bir bütün olarak aynı değişkeni ölçüp ölçmediğini, bir noktada test maddelerinin toplam puanlarla ne ölçüde uyduğunu belirlemek ve gerekli düzeltmeleri yapmak amacıyla aynı sınıf düzeyinden 175 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilen faktör analizleri sonucunda varyansın % 61,25’ini açıklayan tek faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin tüm maddeleri için Cronbach Alfa değeri ise yaklaşık olarak 0.83 olarak hesaplanmıştır. Sonuçta, veri toplama aracının son şekli ve kapsamı ortaya çıkmış ve veri toplama aracı 33 maddeden oluşmuştur. Bu durum, Demir’in (2003) 36 maddelik ölçek geliştirme süreciyle karşılaştırıldığında faktör sayısı 4 olan ölçeğin tek faktöre dönüşmesi açısından farklılık, yüksek güvenilirlik değeri açısından da benzerlik taşımaktadır.

Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 15.0 paket programından yararlanılarak öğrencilerin sınıf ve branş öğretmenlerinin demokratik davranışları ile ilgili olarak aritmetik ortalama ve standart sapma, Öğretmenlerin demokratik davranışlarının öğrenci cinsiyeti, öğretmen cinsiyeti, sınıf mevcudu, ve öğretmenlerin branşına göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi ve bağımlı gruplar için t-testi yapılmıştır.

Demokratik Davranış Ölçeğinin puanlanması ise şu şekilde yapılmıştır; Öğrencilerin verdikleri cevaplar olumlu ifadeler için “her zaman: 3”, “bazen: 2” ve “hiçbir zaman: 1”, olumsuz ifadeler için ise tam tersi şeklinde puanlarla kodlanmıştır. Bu şekilde kodlanan ve tek boyuttan oluşan ölçeğin toplam ölçek olarak puanları analiz edilmiştir. Aritmetik ortalamaların karşılaştırılmasında, veri toplama aracında kullanılan 1’den 3’ e kadar olan derecelendirme ölçeği, üç eşit parçaya bölünerek her bir seçeneğe karşılık gelen puan aralıkları da şu şekilde saptanmıştır. Buna göre; “1,00–1,66” aralığı “düşük”, “1,67–2,33” aralığı “orta” ve “2,34–3,00” aralığı da “yüksek” düzeyde bir aritmetik ortalama değeri olarak kabul edilmiştir ve yorumlamalar buna göre yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın örneklemini oluşturan ilköğretim 5. sınıf öğrencileri ile sınıf ve branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile uygulanan ölçeğin veri analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, araştırmanın alt problemleri ile ilişkili olarak belirlenmiştir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşleri

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin verilerinin genel analizi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşleri İle İlgili Bulgular

Maddeler	Cevap Seçenekleri						\bar{X}	Önem Sırası
	Her Zaman		Bazen		Hiçbir Zaman			
	f	%	f	%	f	%		
1- Öğretmenim derslere zamanında girip çıkar.	3	1,6	34	17,6	156	80,8	1,20	32
2- Öğretmenim bizi küçük düşüren sözler söyler.	14	7,3	33	17,1	146	75,6	2,68	4
3- Öğretmenim kendi hatası olduğunda özür diler.	14	7,3	20	10,4	159	82,4	1,24	28
4- Öğretmenim sınıftaki kızlarla erkeklere eşit davranır.	7	3,6	17	8,8	169	87,6	1,16	33
5- Öğretmenim sınıftaki başarılı öğrencilere diğer öğrencilerinden daha sevecen davranır.	19	9,8	45	23,3	129	66,8	2,56	7
6- Öğretmenim öğrencilerine güvendiğini gösteren davranışlar sergiler.	6	3,1	29	15,0	158	81,9	1,21	31
7- Öğretmenim bir öğrenci yanlış yaptığında, öğrencinin açıklama yapmasına izin verir.	8	4,1	43	22,3	142	73,6	1,30	24
8- Öğretmenim sınıfta bir öğrenci huzursuzluk çıkardığında bütün sınıfa kızar.	18	9,3	76	39,4	99	51,3	2,41	12
9- Öğretmenim öğrencilerin görüşlerini özgürce açıklamaları yönünde davranır.	9	4,7	25	13,0	159	82,4	1,22	30
10- Öğretmenim, sorulara yanlış cevap veren öğrencilerin konuşmalarını kesmeyip dinler.	13	6,7	23	11,9	157	81,3	1,25	25
11- Öğretmenim, kızdığına disiplin kuruluna vereceğini söyler.	13	6,7	50	25,9	130	67,4	2,60	6
12- Öğretmenim kendisinden farklı düşünen	15	7,8	20	10,4	158	81,9	1,25	26

öğrencileri saygıyla dinler.									
13- Öğretmenim sınıfta öğrencilere emir verir.	22	11,4	40	20,7	131	67,9	2,56	8	
14- Öğretmenim yapacağı sınavın türünü (klasik sınav test vb.) belirlerken öğrencilerin de görüşlerini alır.	63	32,6	47	24,4	83	43,0	1,89	16	
15- Öğretmenim yapacağı sınavın tarihini belirlerken öğrencilerin de görüşlerini alır.	43	22,3	58	30,1	92	47,7	1,74	20	
16- Öğretmenim kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranır.	49	25,4	34	17,6	110	57,0	2,31	14	
17- Öğretmenim öğrencilerin sınıfta oturacakları yerleri kendilerinin seçmelerine izin verir.	89	46,1	81	42,0	23	11,9	2,34	13	
18- Öğretmenim öğrencilerin başarısını değerlendirirken tarafsızdır.	58	30,1	29	15,0	106	54,9	1,75	19	
19- Öğretmenim öğrencilere (tembel-çalışkan, zeki vb.) sıfatlar takar.	10	5,2	28	14,5	155	80,3	2,75	2	
20- Öğretmenim bütün öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılması için çaba sarf eder.	15	7,8	20	10,4	158	81,9	1,25	27	
21- Öğretmenim bir kere bir öğrenciye kızarsa ona karşı olumsuz davranışlar sergiler.	12	6,2	46	23,8	135	69,9	2,63	5	
22- Öğretmenim sınıfta bağırarak sessizliği sağlamaya çalışır.	62	32,1	102	52,8	29	15,0	1,82	17	
23- Öğretmenim sınıfın çoğunluğunca verilmiş kararlara uyar.	20	10,4	57	29,5	116	60,1	1,50	22	
24- Öğretmenim okul içinde uyulacak kuralları öğrencilerin belirlemesi yönünde davranır.	55	28,5	42	21,8	96	49,7	1,78	18	
25- Öğretmenim bütün öğrencilerin her türlü sorun ve ihtiyaçlarını dinler.	11	5,7	25	13,0	157	81,3	1,24	29	
26- Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder.	91	47,2	70	36,3	32	16,6	2,30	15	
27- Öğretmenim beğenmediği düşünce ve ifadelerinden dolayı öğrencilere kızar.	17	8,8	56	29,0	120	62,2	2,53	10	
28- Öğretmenim sınıfta öğrencilere hakarete varan sözler söyler.	8	4,1	38	19,7	147	76,2	2,72	3	
29- Öğretmenim sınıfımızdaki her öğrenciye (zengin-yoksul vb.) saygı gösterir.	44	22,8	10	5,2	139	72,0	1,50	23	
30- Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencilere kızar.	7	3,6	20	10,4	166	86,0	2,82	1	
31- Öğretmenim öğrencilerin kendisini eleştirmelerine kızar.	22	11,4	48	24,9	123	63,7	2,52	11	
32- Öğretmenim sınıf başkanı vb. tespit etmek için sınıfta seçim yaptırır.	41	21,2	29	15,0	123	63,7	1,57	21	
33- Öğretmenim kızdığı zaman düşük not vereceğini söyler.	19	9,8	49	25,4	125	64,8	2,54	9	

Aşağıda 33 madde içerisinde önem sırasına göre birinci, ikinci, on beşinci ve otuz üçüncü en yüksek aritmetik ortalama değerine sahip maddeler yorumlanmıştır.

Sınıf öğretmenleri açısından ‘Öğretmenlerin Demokratik Davranışları’ içindeki ifadelerin frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleriyle önem sıraları incelendiğinde toplam 33 ifade bulunan ölçekteki puanların tamamının aritmetik ortalaması (max: 3, min: 1) $\bar{x}=1,94$ ’tür. Sınıf öğretmenlerinin demokratik davranışlarına ilişkin öğrenci görüşü puanlarının

(1,67 – 2,33) ‘orta’ düzeyde bir aritmetik ortalamaya sahip olduğu belirtilebilir. Buna göre bazı ifadeler şu şekilde değerlendirilmiştir:

‘(30. Madde) Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencilere kızar’ ifadesinin *en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,82$) sahip olduğu ve bu değer de (2,34 - 3,00) ‘yüksek’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeri olduğu görülmektedir. Bu ifade için 7 öğrenci (%3,6) ‘her zaman’, 20 öğrenci (%10,4) ‘bazen’, 166 öğrenci ise (%86,0) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %86’sı sınıf öğretmenlerinin kendisinden farklı düşünen öğrencilere hiçbir zaman kızmadığı görüşündedir. Bu, demokrasinin farklılıklara saygı anlamı gereği de olumlu bir durumdur.

‘(19. Madde) Öğretmenim öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takar.’ ifadesi *ikinci en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,75$) sahiptir ve bu değer de (2,34 - 3,00) ‘yüksek’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 10 öğrenci (%5,2) ‘her zaman’, 28 öğrenci (%14,5) ‘bazen’, 155 öğrenci ise (%80,3) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %80,3’ü sınıf öğretmenlerinin hiçbir zaman öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takmadığını belirtmektedir.

‘(26. Madde) Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder.’ ifadesi *on beşinci en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,30$) sahiptir ve bu değer de (1,67 – 2,33) ‘orta’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 91 öğrenci (%47,2) ‘her zaman’, 70 öğrenci (%36,3) ‘bazen’, 32 öğrenci ise (%16,6) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %47,2’si sınıf öğretmenlerinin, her zaman sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul ettiklerini belirtmektedirler. Bu görüşler öğretmen açısından olumlu olarak değerlendirilebilir.

‘(4. Madde) Öğretmenim sınıftaki kızlarla erkeklere eşit davranır’ ifadesi de *otuz üçüncü en yüksek* aritmetik ortalama değerine yani *en düşük* değere ($C=1,16$) sahiptir ve bu değer de (0,00 – 1,66) ‘düşük’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 7 öğrenci (%3,6) ‘her zaman’, 17 öğrenci (%8,8) ‘bazen’, 169 öğrenci ise (%87,6) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %87,6’sı sınıf öğretmenlerinin, sınıftaki kızlarla erkeklere hiçbir zaman eşit davranmadığını belirtmektedir. Bu sonuç öğretmen açısından olumsuzdur.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşleri İle İlgili Bulgular

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin verilerinin genel analizi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: İlköğretim 5. sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Verilerinin Genel Analizi

Maddeler	Cevap Seçenekleri						\bar{x}	Önem Sırası
	Her Zaman		Bazen		Hiçbir Zaman			
	f	%	f	%	f	%		
1- Öğretmenim derslere zamanında girip çıkar.	12	6,2	48	24,9	133	68,9	1,37	25
2- Öğretmenim bizi küçük düşüren sözler söyler.	6	3,1	36	18,7	151	78,2	2,75	1
3- Öğretmenim kendi hatası olduğunda özür diler.	19	9,8	26	13,5	148	76,7	1,33	28
4- Öğretmenim sınıftaki kızlarla erkeklere eşit davranır.	13	6,7	13	6,7	167	86,5	1,20	33
5- Öğretmenim sınıftaki başarılı öğrencilere diğer öğrencilerinden daha sevecen davranır.	22	11,4	35	18,1	136	70,5	2,59	7
6- Öğretmenim öğrencilerine güvendiğini gösteren davranışlar sergiler.	13	6,7	51	26,4	129	66,8	1,39	24
7- Öğretmenim bir öğrenci yanlış yaptığında, öğrencinin açıklama yapmasına izin verir.	11	5,7	48	24,9	134	69,4	1,36	26
8- Öğretmenim sınıfta bir öğrenci huzursuzluk çıkardığında bütün sınıfa kızar.	21	10,9	71	36,8	101	52,3	2,41	13
9- Öğretmenim öğrencilerin görüşlerini özgürce açıklamaları yönünde davranır.	11	5,7	31	16,1	151	78,2	1,27	30
10- Öğretmenim, sorulara yanlış cevap veren öğrencilerin konuşmalarını kesmeyip dinler.	17	8,8	29	15,0	147	76,2	1,32	29
11- Öğretmenim, kızdığı anda öğrencileri disiplin kuruluna vereceğini söyler.	11	5,7	42	21,8	140	72,5	2,66	5
12- Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencileri saygıyla dinler.	15	7,8	22	11,4	156	80,8	1,26	31
13- Öğretmenim sınıfta öğrencilere emir verir.	15	7,8	32	16,6	146	75,6	2,67	4
14- Öğretmenim yapacağı sınavın türünü (klasik sınav test vb.) belirlerken öğrencilerin de görüşlerini alır.	61	31,6	53	27,5	79	40,9	1,90	16
15- Öğretmenim yapacağı sınavın tarihini belirlerken öğrencilerin de görüşlerini alır.	40	20,7	64	33,2	89	46,1	1,74	20
16- Öğretmenim kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranır.	50	25,9	32	16,6	111	57,5	2,31	14
17- Öğretmenim öğrencilerin sınıfta oturacakları yerleri kendilerinin seçmelerine izin verir.	109	56,5	62	32,1	22	11,4	2,45	12
18- Öğretmenim öğrencilerin başarısını değerlendirirken tarafsız davranır.	60	31,1	35	18,1	98	50,8	1,80	19
19- Öğretmenim öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takar.	13	6,7	22	11,4	158	81,9	2,75	2
20- Öğretmenim bütün öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılması için çaba sarf eder.	13	6,7	26	13,5	154	79,8	1,26	32
21- Öğretmenim bir kere bir öğrenciye kızarsa ona karşı olumsuz davranışlar sergiler.	21	10,9	41	21,2	131	67,9	2,56	9
22- Öğretmenim sınıfta bağırarak sessizliği sağlamaya çalışır.	80	41,5	85	44,0	28	14,5	1,73	21

23- Öğretmenim sınıfın çoğunluğunca verilmiş kararlara uyar.	25	13,0	60	31,1	108	56,0	1,56	22
24- Öğretmenim okul içinde uyulacak kuralları öğrencilerin belirlemesi yönünde davranır.	59	30,6	51	26,4	83	43,0	1,87	18
25- Öğretmenim bütün öğrencilerin her türlü sorun ve ihtiyaçlarını dinler.	17	8,8	37	19,2	139	72,0	1,36	27
26- Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder.	88	45,6	64	33,2	41	21,2	2,24	15
27- Öğretmenim beğenmediği düşünce ve ifadelerinden dolayı öğrencilere kızar.	19	9,8	46	23,8	128	66,3	2,56	10
28- Öğretmenim sınıfta öğrencilere hakarete varan sözler söyler.	21	10,9	28	14,5	144	74,6	2,63	6
29- Öğretmenim sınıfımızdaki her öğrenciye (zengin yoksul vb.) saygı gösterir.	46	23,8	15	7,8	132	68,4	1,55	23
30- Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencilere kızar.	11	5,7	26	13,5	156	80,8	2,75	3
31- Öğretmenim öğrencilerin kendisini eleştirmelerine kızar.	19	9,8	55	28,5	119	61,7	2,51	11
32- Öğretmenim sınıf başkanı vb. tespit etmek için sınıfta seçim yaptırır.	71	36,8	31	16,1	91	47,2	1,89	17
33- Öğretmenim kızdığı zaman düşük not vereceğini söyler.	17	8,8	46	23,8	130	67,4	2,58	8

Aşağıda 33 madde içerisinde önem sırasına göre birinci, ikinci, on beşinci ve otuz üçüncü en yüksek aritmetik ortalama değerine sahip maddeler yorumlanmıştır.

Branş öğretmenleri açısından ‘Öğretmenlerin Demokratik Davranışları’ içindeki ifadelerin frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleriyle önem sıraları incelendiğinde toplam 33 ifade bulunan bu ölçekteki puanların tamamının aritmetik ortalaması (max: 3, min: 1) $\bar{x}=1,98$ ’dir. Branş öğretmenlerinin demokratik davranışlarına ilişkin öğrenci görüşü puanlarının (1,67 – 2,33) ‘orta’ düzeyde bir aritmetik ortalamaya sahip olduğu belirtilebilir. Buna göre bazı ifadeler şu şekilde değerlendirilmiştir:

‘(2. Madde) Öğretmenim bizi küçük düşüren sözler söyler.’ ifadesi *en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,75$) sahiptir ve bu değer de (2,34 - 3,00) ‘yüksek’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 6 öğrenci (%3,1) ‘her zaman’, 36 öğrenci (%18,7) ‘bazen’, 151 öğrenci ise (%78,2) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %78,2’si branş öğretmenlerinin hiçbir zaman kendilerine küçük düşürücü sözler söylemediğini belirtmektedir. Bu görüşler öğretmen açısından olumludur.

‘(19. Madde) Öğretmenim, öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takar.’ ifadesi *ikinci en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,75$) sahiptir ve bu değer de (2,34 - 3,00) ‘yüksek’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 13 öğrenci (%6,7) ‘her zaman’, 22 öğrenci (%11,4) ‘bazen’, 158 öğrenci ise (%81,9) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %81,9’u branş öğretmenlerinin hiçbir zaman öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takmadığını belirtmişlerdir.

‘(26. Madde) Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder.’ ifadesi *on beşinci en yüksek* aritmetik ortalama değerine ($\bar{x}=2,24$) sahiptir ve bu değer de (1,67 – 2,33) ‘orta’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 88 öğrenci (%45,6) ‘her zaman’, 64 öğrenci (%33,2) ‘bazen’, 41 öğrenci ise (%21,2) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %45,6’sı branş öğretmenlerinin, her zaman öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul ettiğini belirtmektedir. Bu görüşler öğretmen açısından olumludur.

‘(4. Madde) Öğretmenim sınıftaki kızlarla erkeklere eşit davranır.’ ifadesi *otuz üçüncü en yüksek* aritmetik ortalama değerine yani *en düşük* değere ($\bar{x}=1,20$) sahiptir ve bu değer de (1,00 – 1,66) ‘düşük’ düzeyde bir aritmetik ortalama değeridir. Bu ifade için 13 öğrenci (%6,7) ‘her zaman’, 13 öğrenci (%6,7) ‘bazen’, 167 öğrenci ise (%86,5) ‘hiçbir zaman’ görüşlerini seçmişlerdir. Buna göre, toplam öğrenci sayısının %86,5’i branş öğretmenlerinin, sınıftaki kızlarla erkeklere hiçbir zaman eşit davranışlar sergilemediğini belirtmektedir. Bu sonuç öğretmen açısından olumsuzdur.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın birinci alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde sınıf mevcudu açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 4: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı için Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Sınıf Mevcudu	N	\bar{x}	S	t	sd	p
25-40 Arası	158	1,93	,16	2,710	191	.009
41 ve Üzeri	35	2,00	,13			

* p<.05

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşleri, öğrencilerin sınıf mevcutlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(191)} = 2,710$; $p<.05$]. 25-40 arası mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=1,93$ iken, bu değer 41 ve üzeri mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerde $\bar{x}=2,00$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, 41 ve üzeri mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerin 25-40 arası mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilere oranla demokratik davranış sergilemede sınıf öğretmenlerinin daha başarılı olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın ikinci alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde sınıf mevcudu açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 5: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı için Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Sınıf Mevcudu	N	\bar{x}	S	t	sd	p
25-40 Arası	158	1,96	,16	4,525	191	.000
41 ve Üzeri	35	2,09	,14			

* $p < .05$

İlköğretim branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşleri, öğrencilerin sınıf mevcutlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(191)} = 4,525$; $p < .05$]. 25-40 arası mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=1,96$ iken, bu değer 41 ve üzeri mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerde $\bar{x}=2,09$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu da, 41 ve üzeri mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilerin 25-40 arası mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilere oranla demokratik davranış sergilemede sınıf öğretmenlerinde olduğu gibi branş öğretmenlerinde de daha başarılı olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğretmen Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde öğretmenlerinin cinsiyeti açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 6: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğretmen Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı için Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	\bar{x}	S	t	sd	p
Kadın	128	1,94	,17	,470	191	.639
Erkek	65	1,95	,14			

* $p > .05$

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşleri, öğrencilerin öğretmenlerinin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(191)} = .470$; $p > .05$]. Kadın sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması $\bar{x} = 1,94$ iken, bu değer erkek sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinde $\bar{x} = 1,95$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğretmen Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde öğretmenlerinin cinsiyeti açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılamamıştır. Çünkü uygulama yapılan okulda bütün 5. sınıfların branş derslerine kadın öğretmenler girmektedir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğrenci Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın beşinci alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde öğrenci cinsiyeti açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 7: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğrenci Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı için Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Öğrenci Cinsiyeti	N	\bar{x}	S	t	sd	p
Kız	105	1,97	,14	2,216	191	.028
Erkek	88	1,92	,17			

* $p < .05$

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşleri, öğrenci cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(191)}= 2,216$; $p<.05$]. Kız öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=1,97$ iken, bu değer erkek öğrencilerde $\bar{x}=1,92$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sınıf öğretmenlerinin demokratik davranışlar sergilediklerini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğrenci Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın altıncı alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşlerinde öğrenci cinsiyeti açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımsız gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 8: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Branş Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşlerinin “Öğrenci Cinsiyeti” Değişkenine Göre Farklılığı için Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Öğrenci Cinsiyeti	N	\bar{x}	S	t	sd	p
Kız	108	2,01	,17	2,414	191	.017
Erkek	85	1,95	,17			

* $p<.05$

İlköğretim branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin 5. sınıf öğrenci görüşleri, öğrenci cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(191)}=2,414$; $p<.05$]. Kız öğrencilerinin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=2,01$ iken, bu değer erkek öğrencilerde $\bar{x}=1,95$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulguya göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre sınıf öğretmenlerinde olduğu gibi branş öğretmenlerinin de daha demokratik davranışlar sergilediğini düşünmektedirler.

İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşleri “Öğretmenin Branş ya da Sınıf Öğretmeni Olma Durumu” Değişkenine Göre Farklılığı

Araştırmanın yedinci alt problemi, “İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusudur. Bu doğrultuda 5. sınıf öğrenci görüşlerinde öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu açısından anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi için *bağımlı gruplar için t-Testi* yapılmıştır.

Tablo 9: İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlerinin Davranışlarının Demokratikliğine İlişkin Görüşleri “Öğretmenin Branş ya da Sınıf Öğretmeni Olma Durumu” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Bağımlı Gruplar t-Testi Sonuçları

Öğretmen Branşı	N	\bar{x}	S	t	sd	p
Sınıf Öğretmeni	193	64,31	5,32	4,172	192	.000
Branş Öğretmeni	193	65,75	5,70			

*p<.05

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=64,31$ iken, bu değer branş öğretmenleri için $\bar{x}=65,75$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, 4. sınıf öğrencilerine göre olduğu gibi 5. sınıf öğrencilerine göre de branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre daha demokratik davranışlar sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma ve Sonuç

Sonuçlar, araştırmanın alt problemleri ile ilişkili olarak belirlenen ölçeğin analizi sonucunda elde edilmiştir. Analiz sonuçları sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni açısından ayrı ayrı incelenmiştir.

Sınıf öğretmenleri açısından bakıldığında araştırmada kullanılan ölçeğe verilen yanıtlar incelendiğinde 33 maddeden 13’ünün (derslere zamanında girip çıkmama, hata yaptığında özür dilememe, kızlarla erkeklere eşit davranmama, öğrencilere güvenmeme, açıklama yapmalarına izin vermeme, seçim yapmama gibi) düşük düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin 13 demokratik davranışı da çok az sergilemesi belki de anne-babalarından çok çocuklarla bir arada bulunan sınıf öğretmenlerinin model olma özelliği açısından kötü bir durumdur. Bununla birlikte maddelerin 7’sinin (sınavlarla ilgili görüş alma, tarafsız davranma, kuralların belirlenmesinde öğrencilerden fikir alma, notlara itirazı kabul etme gibi) orta düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu anlaşılmıştır. Son olarak da maddelerin 13’ünün de (küçük düşürücü sözler söylememe, not ya da disiplin kurulu ile tehdit etmeme, emir vermeme, sıfatlar takmama, hakaret etmeme, eleştiriye açık olma gibi) yüksek düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında sergilemesi gereken demokratik davranışlardan sadece 13’ünü her zaman sergilemesi gerçekten düşündürücü bir sonuçtur.

Branş öğretmenleri açısından bakıldığında araştırmada kullanılan ölçeğe verilen yanıtlar incelendiğinde 33 maddeden 12’sinin (derslere zamanında girip çıkmama, hata yaptığında özür dilememe, kızlarla erkeklere eşit davranmama, öğrencilere güvenmeme, açıklama yapmalarına izin vermeme gibi) düşük düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Branş öğretmenlerinin 12 demokratik davranışı çok az sergilemesi ya da hiç sergilememesi durumu sınıf öğretmenleriyle karşılaştırıldığında birbirine benzer davranışları kapsadığından öğretmenlerin geneli için olumsuz bir durumdur. Bununla birlikte maddelerin 8’inin (bağırarak sessizliği sağlama, sınavlarla ilgili görüş alma, tarafsız davranma, başkan seçiminde-kuralların belirlenmesinde öğrencilerden fikir alma, notlara itirazı kabul etme gibi)

orta düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu anlaşılmıştır. Son olarak da maddelerin 13'ünün de (küçük düşürücü sözler söylememe, not ya da disiplin kurulu ile tehdit etmeme, emir vermeme, sıfatlar takmama, hakaret etmeme, eleştiriye açık olma gibi) yüksek düzey aritmetik ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Branş öğretmenlerinin de sınıf öğretmenleri gibi sınıflarında sergilemesi gereken demokratik davranışlardan sadece 13'ünü her zaman sergilemesi gerçekten düşündürücü bir sonuçtur.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin demokratik davranışlarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan "Demokratik Davranış Ölçeği" incelendiğinde demokratik davranış gösterme veya göstermeme durumlarına göre öğrenci cevaplarını incelediğimizde bazı maddelerin dikkat çektiği görülmektedir.

"1,94" (orta düzey) aritmetik ortalamaya sahip 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenine ait cevaplarının sonuçları şu şekildedir:

'Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencilere kızar' ifadesini içeren 30. maddede öğrenci sayısının %86,0'ı öğretmenlerinin kendisinden farklı düşünen öğrencilere hiçbir zaman kızmadığı görüşündedir. 'Öğretmenim öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takar' ifadesini içeren 19. maddede toplam öğrenci sayısının %80,3'ü öğretmenlerinin hiçbir zaman öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takmadığını belirtmektedir. 'Öğretmenim sınıfta öğrencilere hakarete varan sözler söyler' ifadesini içeren 28. maddede toplam öğrenci sayısının %76,2'si öğretmenlerinin hiçbir zaman sınıfta öğrencilere hakarete varan sözler söylemediği görüşündedirler. 'Öğretmenim, kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranır' ifadesini içeren 16. maddede toplam öğrenci sayısının %57,0'si öğretmenlerinin hiçbir zaman kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranmadığını belirtmişlerdir. 'Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder' ifadesini içeren 26. maddede toplam öğrenci sayısının %47,2'si öğretmenlerinin, her zaman sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul ettiklerini belirtmektedirler.

"1,98" (orta düzey) aritmetik ortalamaya sahip 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenine ait cevaplarının sonuçları şu şekildedir:

'Öğretmenim bizi küçük düşüren sözler söyler' ifadesini içeren 2. maddede toplam öğrenci sayısının %78,2'si öğretmenlerinin hiçbir zaman küçük düşüren sözler söylemediğini belirtmektedir. 'Öğretmenim, öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takar' ifadesini içeren 19. maddede toplam öğrenci sayısının %81,9'u öğretmenlerinin hiçbir zaman öğrencilere (tembel-çalışkan, yetenekli-yeteneksiz, zeki vb.) sıfatlar takmadığını belirtmişlerdir. 'Öğretmenim kendisinden farklı düşünen öğrencilere kızar' ifadesini içeren 30. maddede toplam öğrenci sayısının %80,8'i öğretmenlerinin kendisinden farklı düşünen öğrencilere hiçbir zaman kızmadığı görüşündedir. 'Öğretmenim, kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranır' ifadesini içeren 16. maddede toplam öğrenci sayısının %57,5'i öğretmenlerinin hiçbir zaman kendisiyle aynı düşünen öğrencilere daha iyi davranmadığını belirtmişlerdir. 'Öğretmenim öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul eder' ifadesini içeren 26. maddede toplam öğrenci sayısının %45,6'sı öğretmenlerinin, her zaman öğrencilerin sınav veya ödev notlarına yaptıkları itirazları kabul ettiğini belirtmektedir.

Sınıf öğretmenleriyle (1,94-orta düzey) branş öğretmenlerinin (1,98-orta düzey) aritmetik ortalamaları karşılaştırıldığında da branş öğretmenlerinin demokratik davranışları daha sık sergiledikleri ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın alt problemlerine göre sonuçlar incelendiğinde şunlar belirlenmiştir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudu 41 ve üzeri olan 5. sınıf öğrencileri sınıf öğretmenlerinin davranışlarını sınıf mevcudu 25-40 arası olan 5. sınıf öğrencilerine göre daha demokratik bulduklarını söylemişlerdir. Demir’in (2003) çalışmasının sonuçlarına göre sınıf mevcudu 25’ten az olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenleri, sınıf mevcudu 25-40 arası olan sınıflarda çalışan sınıf öğretmenlerinden ve sınıf mevcudu 41 ve üzeri olan o sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden daha demokratik davrandığı ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan bulgular bu araştırmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “sınıf mevcudu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. 41 ve üzeri mevcuda sahip sınıflardaki öğrenciler 25-40 arası mevcuda sahip sınıflardaki öğrencilere göre öğretmenlerini daha demokratik bulduklarını söylemişlerdir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmen cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde Otluca’nın (1996) araştırmasının sonucuna göre sınıf öğretmeni ve yönetici olarak görev yapan öğretmenlerin demokratik eğitim ilkelerini uygulama düzeyleri arasında cinsiyet, görev ve hizmet yılı değişkenleri açısından anlamlı fark görülmemiştir. Taçman’ın (2009) çalışmasının sonuçlarına göre ise; sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile cinsiyet arasında kadınların lehine anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca bu öğretmenlerin demokratik tutumları ile mezun oldukları kurum düzeyi ve mesleki kıdemleri arasında da anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre öğretmenlerinin davranışlarını daha demokratik bulmaktadırlar. Genç ve Kalafat’ın (2007) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, öğrenim şekillerine göre demokratik tutumları ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Yalçın’ın (2007) araştırmasının sonuçlarında öğrencilerin, öğretmenlerinin sınıf yönetiminde gösterdikleri davranışların demokratikliğine ilişkin görüşleri “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgular bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin branş öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğrenci cinsiyeti” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre öğretmenlerinin demokratik davranışlar sergilediğini düşünmektedirler. Şimşek’in (2011) çalışmasının sonunda elde edilen bulgulara göre ilköğretim öğrencilerinin demokratik tutumları cinsiyete göre bir farklılaşma göstermiştir. Bu bakımdan bulgular bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin davranışlarının demokratikliğine ilişkin görüşleri “öğretmenin branş ya da sınıf öğretmeni olma durumu” değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. 5. sınıf, branş öğretmenlerinin sınıf öğretmenlerine göre daha demokratik davranış sergilediği görülmüştür. Literatürde bu sonuca da uygun bir araştırmaya ulaşılamadığı için karşılaştırma yapılamamaktadır. Bu sonuçlar ışığında şu öneriler geliştirilmiştir.

✓ Eğitim kurumlarında uygulamaya konulan öğrenci meclisi ve okul temsilcisi seçimlerinin daha şeffaf hale getirilerek sadece kâğıt üzerinde kalmaması ve öğrencilerin aktif şekilde bu sürece katılımları sağlanabilir. Sınıf içi görev dağılımları özellikle bu yaştaki

çocuklar için çok önemli görüldüğünden, bu dağılımlar yapılırken çağdaş demokratik seçim yolları izlenebilir.

✓ Öğretmenler öğrencilerle olan iletişimlerini, karşılarında bir çocuk değil de bir birey, bir insan var olduğu gerçeğine dikkat ederek yapmaları ve sağlıklı iletişim kurallarına dikkat etmelidirler. Öğrenciler üzerinde farkındalık, ‘beni önemsiyor’, ‘bende bir bireyim’, ‘bana saygı duyuluyor’ vs gibi duygular hissettireceğinden dolayı, öğretmenler öğrencilerine hitap ederken, seslenirken özellikle onlara isimleriyle hitap etmelidirler.

✓ Sınıf içi demokrasi sağlanırken şüphesiz belli disiplin kurallarının da bulunması gerekmektedir. Öğretmen sınıf içi davranış kurallarını, öğrencilere ikaz veya kendinin getirdiği bir metinle yapmaktansa; kendi koydukları kurallara kendilerinin daha saygılı olacakları ve bu davranışlara dikkatli biçimde uyacakları düşünülerek, öğrencilerin tek tek görüşleri alınarak, sınıf içi davranış kurallarını hep beraber belirlemeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ASAN, C. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Samsun: Kardeşler Yayıncılık.
- BİLGİN, N. (1994). *Çağdaş ve Demokratik Eğitim*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ÇELİKEL, A. (1999). On Sekiz Yıl Sonra YÖK ve Üniversitelerimiz, *Müdafaa-i Hukuk*.s 15.
- DEMİR, M. K. (2003). *İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Gösterdikleri Demokratik Davranışlara İlişkin Öğrenci Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- GENÇ, S. Z., KALAFAT, T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:2, Sayı:22,
- GÜLMEZ, M. (2001). *İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*, 2, Baskı, Ankara: Todaie Yayını.
- HOTAMAN, D. (2010). Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, Cilt 3 (1).
- KARASAR, N. (2000), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın.
- KARSLI, M. D. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- OTLUCA, M. (1996). *Demokratik Eğitim İlkelerinin 1968 İlkokul Programına Yansımaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1996, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ÖZALPER, H. (2006). *Matematik ve Demokrasi İlişkisinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van.
- ŞİMŞEK, A. (2000). *Sınıfta Demokrasi*, Eğitimsen Yayınları, Ankara.
- ŞİMŞEK, N. (2011). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Demokratik Kazanımlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Milli Eğitim, 190, 188-201.
- TAÇMAN, M. (2009). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları*.
www.world-education-center.org/index.php/cjes/article/.../6/9. Erişim Tarihi: 30.03.2012.
- YAĞCI, E. (1998). Demokrasi ve Eğitim. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 22, Sayı:107, 15-22,
- YAPICI, M. (2007). Öğretmen Tutumları ve Yansımalar. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Cilt 7, Sayı:3,
- YALÇIN, G. (2007). *Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Gösterdikleri Davranışların Demokratikliğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya